

Pregledni rad

UDK 336.763.[332.146:656

DOI 10.7251/SVA1816188U

LIBERALIZACIJA POŠTANSKOG TRŽIŠTA U REPUBLICI SRBIJI – STANJE I MOGUĆNOSTI

Prof. dr Dragana Šarac¹

Dr Marija Unterberger²

Univerzitet u Novom Sadu

Apstrakt: Liberalizacija tržišta poštanskih usluga u zemljama Evropske unije je završena. Direktive Evropskog Parlamenta i Saveta o liberalizaciji poštanskog tržišta ograničavaju poštanski monopol i usklađuju obaveze svojih članica prema zajedničkim univerzalnim poštanskim uslugama. Cilj ovog rada je da se sagleda postojeća situacija na tržištu poštanskih usluga Republike Srbije, da se prikaže trenutno stanje liberalizacije poštanskog tržišta i definišu mogućnosti daljeg razvoja tržištaiuniverzalne poštanske usluge. Da bi Republika Srbija, kao kandidat za članstvo Evropskoj uniji otvorila Pregovaračko poglavlje 3 posvećeno uslugama, osnovni preduslov jeste primena Direktive 2008, koja podrazumeva ukidanje monopola (rezervisanog područja) odnosno potpunu liberalizaciju tržišta poštanskih usluga.

Ključne reči: *poštanska mreža, liberalizacija, poštanske usluge, tržište, univerzalna poštanska usluga*

UVOD

Osnovni cilj istraživanja u ovom radu je da se prikaže trenutno stanje liberalizacije poštanskog tržišta u Republici Srbiji, da se sagleda postojeća poštanska mreža i da se definišu mogućnosti daljeg razvoja tržišta i univerzalne poštanske usluge. Da bi se ostvario postavljeni cilj, u radu je izvršeno nekoliko analiza, na osnovu kojih su doneti zaključci koji će prikazati postojeće stanje liberalizacije tržišta poštanskih usluga i koji će dati predlog daljih mogućnosti razvoja tržišta poštanskih usluga.

Polazeći od činjenice da je poštanski sektor u većini zemalja važan deo društvenog života i poslovanja na tržištu, svaka država donosi Strategijski važne odluke koje će doprineti celokupnom razvoju poštanskog sektora. Poseban segment ovog razvoja predstavlja održivost Univerzalne poštanske usluge (UPU) odnosno obaveza pružanja univerzalne poštanske usluge (eng. Universal Service Obligation)na celokupnoj teritoriji jedne države. Univerzalna poštanska usluga je propisana u skladu sa odredbama Svetskog

---

¹ Univerzitet u Novom Sadu, Vanredni profesor, Fakultet tehničkih nauka Novi Sad, e-mail: dsarac.uns.ac.rs

² Saobraćajna škola "Pinki" Novi Sad, doktor tehničkih nauka, e-mail: marijaunterberger@gmail.com

poštanskog saveza (SPS) i podrazumeva skup poštanskih usluga koje se pružaju u kontinuitetu, na celoj teritoriji države, u okviru propisanog kvaliteta, po pristupačnim cenama i pod jednakim uslovima za sve korisnike, bez diskriminacije³. Osnovni cilj usluge je da ravnopravno odgovori na potrebe svih građana, bez obzira na specifičnosti teritorije gde žive.

Univerzalna poštanska usluga je prihvaćena od strane društvenih zajednica, a njeno očuvanje je u opštem interesu korisnika usluga. Isto tako nameće se i pitanje finansiranja univerzalne usluge, što predstavlja dodatni problem. Univerzalna usluga može da se finansira iz monopola (javnom poštanskom operatoru se daje isključivo pravo za pružanje određenog seta usluga – rezervisane usluge), ali postoje i drugi mehanizmi finansiranja, kao što su: kompenzacioni fondovi (KF), finansiranje iz budžeta, taksa za pristup mreži, sufinansiranje, princip “plati ili igray”, adekvatno dopunsko finansiranje, javne nabavke⁴.

Kao zemlja kandidat za članstvo, Republika Srbija je u fazi prilagođavanja unutrašnjeg zakonodavstva sa Direktivama, a potpuno usaglašavanje očekuje se pristupanjem Evropskoj uniji. Jedan od ciljeva Direktive 2008/6/EC⁵ jeste liberalizacija tržišta poštanskih usluga za konkurenciju na postepeni i kontrolisani način, istovremeno obezbeđujući univerzalnu poštansku uslugu.

POŠTANSKE USLUGE U REPUBLICI SRBIJI

Poštanske usluge za državu predstavljaju usluge od opšteg ekonomskog i društvenog interesa, čije se obavljanje osigurava zakonskim propisima tako što propisuje obavezu njihovog obavljanja javnom poštanskom operatoru „Pošti Srbije“. Javni poštanski operator, prema Zakonu o poštanskim uslugama⁶ u obavezi je da svim korisnicima obezbedi izvršenje određenog seta poštanskih usluga (univerzalna usluga) na celoj teritoriji zemlje, po utvrđenim standardima kvaliteta i po pristupačnim cenama. U članu 3. Direktive iz 1997. godine, navedi se da *“sve zemlje članice treba da obezbede da korisnici imaju pravo na univerzalnu poštansku uslugu, što podrazumeva neprekidno pružanje poštanskih usluga definisanog kvaliteta, na celoj teritoriji, po cenama prihvatljivim za sve korisnike”*⁷. Uz predviđenu obavezu izvršenja univerzalne poštanske usluge na celoj teritoriji Republike Srbije, država je Pošti Srbije istovremeno obezbedila i monopol nad određenim poštanskim uslugama (rezervisane usluge) prvenstveno iz razloga primarnog finansiranja obavljanja univerzalne usluge⁸.

---

³ Universal postal union, Decisions of the 2012 Doha Congress Final texts of the Acts signed at Doha and of the Decisions other than those amending the Acts, Berne, International Bureau of the Universal Postal Union. 2013.

⁴ Oxera (2007) Funding universal service obligations in the postal sector

⁵ Direktiva Evropskog Parlamenta i Saveta 2008/6/EC

⁶ Zakon o poštanskim uslugama („Službeni glasnik RS” 18/05, 30/10 i 62/14)

⁷ Direktiva Evropskog Parlamenta i Saveta 1997/67/EC

⁸ Ožegović S., Kujačić M. (2008) Identifikovanje kritičnih faktora za upravljanje ključnim kupcima u poštanskom saobraćaju, ID simpozijum Symorg, Zlatibor

Drugi poštanski operatori, mogu obavljati sve poštanske usluge, osim rezervisanih, pod određenim uslovima, na geografskim područjima koja sami izaberu. Na ovaj način se liberalizacija na tržištu Republike Srbije obavljala postepeno i kontrolisano. Tržište poštanskih usluga predstavlja ključni izvor rasta i razvoja poštanskih usluga. Donošenjem Zakona o poštanskim uslugama 2005. godine, u Republici Srbiji je definisano rezervisano područje koje je podrazumevalo:

- prijem i/ili prenos i/ili uručenje pismonosnih pošiljaka, do 350 grama po masi i petostrukog iznosa poštarine za pismo prve stope mase i najbržeg stepena prenosa;
- prijem i/ili prenos i/ili isplatu uputnica u klasičnoj i elektronskoj formi
- prijem i/ili prenos i/ili uručenje pismena u sudskom, upravnom i prekršajnom postupku, bez obzira na limite.

Ovakvo definisano rezervisano područje nije davalo mogućnost širenja i unapređenja poslovanja ostalim učesnicima na tržištu, osim u opsegu komercijalnih usluga. Usledilo je smanjenje rezervisanog područja 2010. godinena pisma do 100 g mase (i trostrukog iznosa poštarine za pismo prve stope težine i najbržeg stepena prenosa), pri čemu taj limit i danas postoji.

Prema studiji Nacionalnog regulatornog tela (*Eng. National Regulatory Authority-NRA*),⁹ smanjenje rezervisanog područja se može analizirati sa nekoliko aspekata: sa aspekta javnog poštanskog operatora, regulatora, poštanskih operatora i sa aspekta korisnika. Sa aspekta javnog poštanskog operatora (JPO), usluge rezervisanog područja ulaze u opseg univerzalne usluge, a samo JPO obavlja UPU i svakako osigurava UPU na celoj teritoriji države. Smanjenje rezervisanog područja je jedan od osnovnih zadataka NRA, a u skladu i sa Direktivama, kako bi se ubrzao proces liberalizacije. Ukoliko se posmatraju poštanski operatori, konkurencija je prisutna jedino u komercijalnim uslugama, a poštanski operatori teže bržoj liberalizaciji. Sa aspekta korisnika, bilo fizičkih ili pravnih lica, ne ističu se značajniji zahtevi za smanjenjem rezervisanog područja.

Na poštanskom tržištu u RS još uvek postoji monopol, koji je još uvek veći od mogućnosti koje je propisala Direktiva 2002/39/EC. Prema Akcionom planu *Strategije razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji od 2013. do 2016. godine*, smanjenje rezervisanog područja na 50 g predviđeno je bilo za prvi kvartal 2016. godine, a potpuno ukidanje monopola tek predstoji i još se uvek nisu usklađeni datumi za potpunu liberalizaciju tržišta¹⁰.

---

⁹ RATEL (2015), Istraživanje modela univerzalne poštanske usluge

¹⁰ Strategija razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji za period 2013-2016. godine (2013) Službeni glasnik RS, br.55/05, 71/05-ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-US i 72/12);

Na tržištu poštanskih usluga u Republici Srbiji, poštanske usluge obavljaju:

- Javni poštanski operator - Javno preduzeće "Pošta Srbije", koji poseduje licencu za obavljanje univerzalne poštanske usluge, uz ekskluzivno pravo obavljanja rezervisane poštanske usluge (RPU) i
- Poštanski operatori koji poseduju odobrenja za obavljanje poštanskih usluga (prema podacima Svetskog poštanskog saveza iz 2016. godine - 57 poštanskih operatora)¹¹.

Javni poštanski operator JP „Pošta Srbije“ je jedini operator koji ima licencu za obavljanje univerzalne poštanske usluge odnosno ima obavezu da pruži, na celokupnoj teritoriji Srbije, univerzalnu poštansku uslugu. Ostali operatori pružaju komercijalne usluge, uglavnom na celokupnom području Srbije i van granica naše zemlje, ali oni poseduju odobrenja za rad, koja izdaje NRA.

U tabeli 1. prikazana je podela poštanskih usluga na tržištu Republike Srbije. Univerzalna poštanska usluga obuhvata rezervisane usluge i nerezervisane (u opsegu UPU), a u tabeli se može videti koje su to sve vrste usluga. Komercijalne poštanske usluge obavljaju poštanski operatori na osnovu odobrenja izdatog od Republičke agencije. Komercijalne poštanske usluge su nerezervisane usluge i obuhvataju prijem, prenos i uručenje poštanskih pošiljaka koje prelaze propisane limite po masi i ceni za UPU¹².

Tabela 1. Podela poštanskih usluga na tržištu Republike Srbije

UNIVERZALNA POŠTANSKA USLUGA		KOMERCIJALNE USLUGE
REZERVISANE USLUGE	Nerezervisane usluge u opsegu UPU	Nerezervisane usluge van opsega UPU
Usluge prijema i/ili prenosa i/ili uručenja pismonosnih pošiljaka do 100 grama, ako je cena niža ili jednaka trostrukom iznosu poštarine za pismo prve stope mase i najbržeg stepena prenosa	Usluge prijema, prenosa i uručenja pismonosnih pošiljaka mase preko 100 grama do 2 kg u UPS i MPS i cene preko trostrukog iznosa poštarine za pismo prve stope mase i najbržeg stepena prenosa	Usluge prijema, prenosa i uručenja poštanskih pošiljaka mase preko 2 kg u UPS i MPS i cene preko trostrukog iznosa poštarine za pismo prve stope mase i najbržeg stepena prenosa

¹¹ http://pls.upu.int/pls/ap/ssp_report.CreateReport

¹² Pravilnik o metodologiji formiranja cena za univerzalnu poštansku uslugu (2010) Službeni glasnik RS, broj 18/05 i 30/10

Usluge prijema i/ili prenosa i/ili isplate uputnica u klasičnoj i elektronskoj formi	Usluge prijema, prenosa i uručenja paketa mase do 10 kg u UPS, usluge prijema i prenosa paketa do 10 kg i uručenje paketa mase do 20 kg u MPS	Usluge prijema, prenosa i uručenja paketa mase preko 10kg u UPS i usluge uručenja paketa mase preko 20 kg u MPS
Usluge prijema i/ili prenosa i/ili uručenja pismena u sudskom, upravnom i prekršajnom postupku, bez obzira na limite	Usluge prijema, prenosa i uručenja sekograma do 7kg	Usluge dodatne vrednosti (kurirske, ekspresne, ubrzane i sl.)

STRUKTURA POŠTANSKOG TRŽIŠTA U SRBIJI

Prema podacima SPS iz 2016. godine¹³, poštanski sektor u Republici Srbiji je zapošljavao 17694 radnika, što čini približno 1% od ukupnog broja svih zaposlenih¹⁴. Od kako je formirana NRA2010. godine pa do danas, prisutan je stalni rast broja poštanskih operatora na tržištu Republike Srbije, kao i rast broja zaposlenih u ovom sektoru. Porast broja zaposlenih kod poštanskih operatora posebno je značajan, a kao što se može videti u tabeli 2 konstantno je rastao od 1747 zaposlenih (2010. godine) do 4011 zaposlenih (2016. godine).

Tabela 2. Broj zaposlenih u poštanskom sektoru u Republici Srbiji¹⁵

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Javni poštanski operator	14981	14939	15068	15155	15015	13944	13683
Poštanski operatori	1747	2048	2618	2464	2615	3772	4011
UKUPNO	16728	16987	17686	17579	17630	17716	17694

Na poštanskom tržištu Republike Srbije, u 2014. godini realizovano je oko 322 miliona usluga, što je za 2 % manje u odnosu na prethodnu godinu, čime je nastavljen trend pada obima usluga. Od 322 miliona usluga skoro

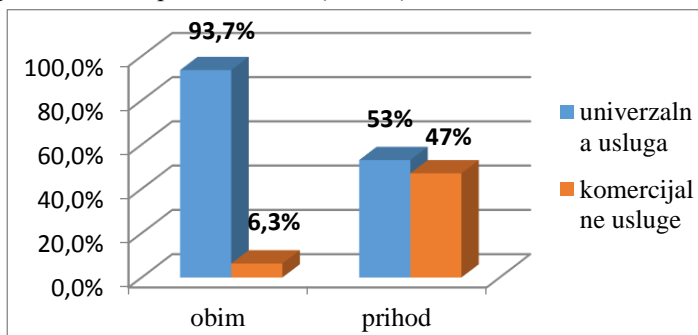
¹³ http://pls.upu.int/pls/ap/ssp_report.CreateReport

¹⁴ Unterberger M. (2016), Razvoj modela pristupa poštanskoj mreži, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad

¹⁵ Kujajić M., Šarac D. Jovanović B., Model održivosti univerzalnog poštanskog servisa, XXVII Simpozijum o novim tehnologijama u poštanskom i telekomunikacionom saobraćaju, Beograd, 2009.

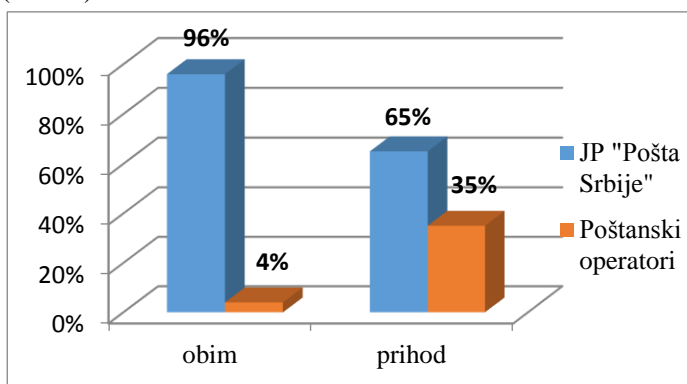
94% (oko 301 milion) čine usluge iz skupa UPU¹⁶. U ukupnim poštanskim uslugama JPO, univerzalna usluga čini nešto preko 98%, sa izuzetno visokim učešćem rezervisanih usluga od preko 97%.

Ukoliko se posmatra obim i prihod UPU i komercijalnih usluga, uočava se da UPU već drugu godinu beleži pad od 2%, što nije slučaj sa komercijalnim uslugama, koje beleže znatno veliki rast, jer od 2010 do 2014 beleži se rast od čak 100%¹⁷. Ukoliko se posmatra struktura obima i prihoda u 2014. godini, može se zaključiti da UPU učestvuje u obimu sa 93,7 %, dok je njeno učešće u prihodu 53 % (slika 1).

Slika 1. Obim i prihod univerzalnih i komercijalnih usluga¹⁸

Javni poštanski operator, po broju izvršenih poštanskih usluga, ostvario je čak 96 % obima poštanskih usluga, dok su ostali poštanski operatori izvršili 4% tržišta poštanskih usluga. Kada se posmatra prihod, onda se može zaključiti da JPO učestvuje sa 65 % dok ostali poštanski operatori učestvuju sa 35 % (slika 2).

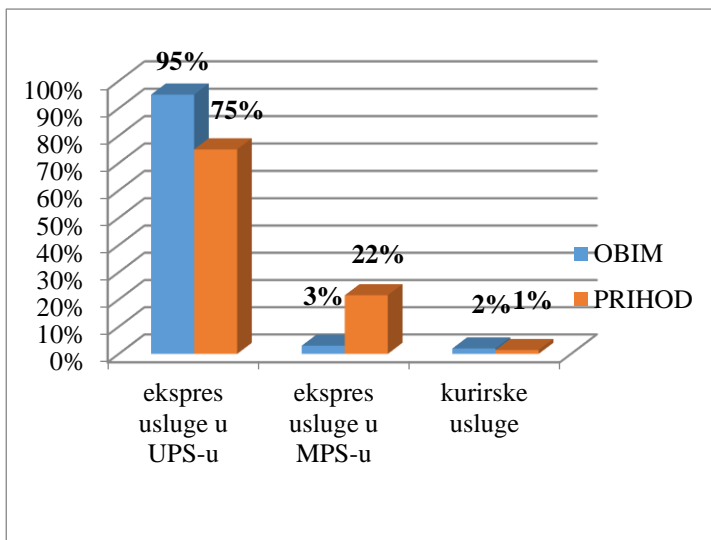
Slika 2. Obim i prihod JPO i ostalih operatora¹⁷

¹⁶Pregled tržišta telekomunikacija i poštanskih usluga u Republici Srbiji u 2014. godini

¹⁷RATEL (2015), Istraživanje modela univerzalne poštanske usluge

¹⁸Pravilnik o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga i minimalnom kvalitetu u obavljanju UPU (2015).

Ukoliko se posmatra struktura usluga ostalih poštanskih operatora godine (slika 3), uočava se da su ekspres usluge u UPS-u najzastupljenije i čine 95 % tržišta poštanskih operatora i učestvuju u prihodu sa 75%, dok manji procenat čine ekspres usluge u MPS-u (koje u obimu učestvuju sa 3% a u prihodu sa 22%) i kurirske usluge (2 % učestvuju u obimu i 1% u prihodu).

Slika 3. Struktura usluga po obimu i prihodu ostalih poštanskih operatora

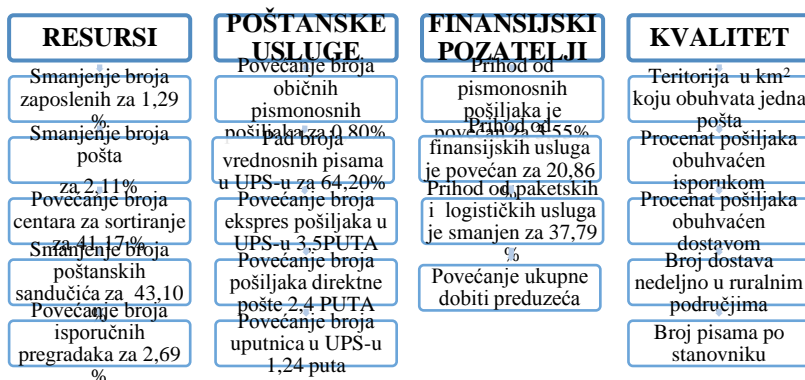
ANALIZA POŠTANSKOG TRŽIŠTA

Mnoge kompanije, među kojima je i Javno preduzeće „Pošta Srbije“ (kao JPO u Republici Srbiji), svoje poslovanje usmeravaju ka procesu pružanja različitih usluga, koristeći pri tome sve resurse u cilju pružanja kvalitetnijih usluga, koje će moći da odgovore potrebama korisnika ali i zahtevima tržišta¹⁹. Poštanske usluge imaju ključnu ulogu u ekonomskom i društvenom razvoju svake države, jer su od prioritetnog značaja zbog višestrukih koristi koje pružaju privrednim subjektima i građanima. Za potrebe rada, izvršena je analiza JPO kao i svih ostalih poštanskih operatora, pri čemu su doneti zaključci o celokupnom tržištu poštanskih usluga u Republici Srbiji.

1 Javni poštanski operator

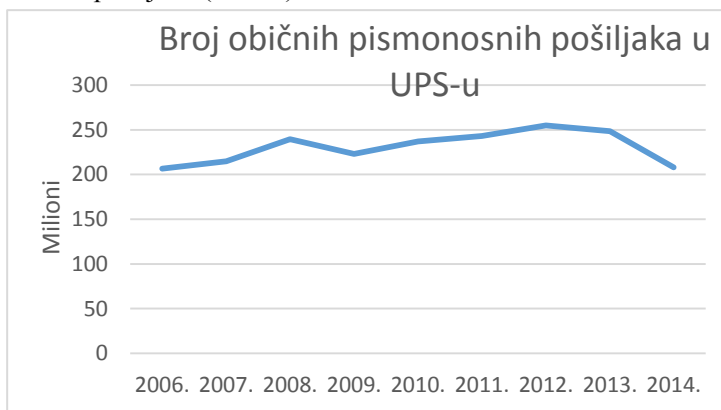
Koristeći statističke podatke Svetskog poštanskog saveza (SPS), generisani su podaci o broju pošta, broju zaposlenih, uslugama koje vrši JPO i još niz drugih značajnih parametara od 2006-2014. godine, a rezultati su prikazani na slici 4.

¹⁹ Kujacić M., Šarac D. Jovanović B. (2009) Model održivosti univerzalnog poštanskog servisa, XXVII Simpozijum o novim tehnologijama u poštanskom i telekomunikacionom saobraćaju, Beograd

Slika 4. Analiza tržišta JPO od 2006-2014. godine²⁰

Ukoliko se posmatraju resursi kojima raspolaže “Pošta Srbije”, može se uočiti trend pada broja zaposlenih za 1,29% i broja pošta za 2,11%. Uočeno je i veliko smanjenje broja poštanskih sandučića (za 43,10 %) i malo povećanje broja isporučnih pregradaka (za 2,69 %). Broj centara za sortiranje pošaljaka povećan je za 41,17%. Posmatrajući broj različitih poštanskih usluga, analiza je pokazala da je u Srbiji prisutno blago povećanje broja pismonosnih pošaljaka od 2006. godine do 2014. i to za 0,80%, ali od 2012. do 2014. godine je prisutan trend pada broja pismonosnih pošaljaka (slika 5).

Slika 5. Broj pismonosnih pošaljaka u unutrašnjem poštanskom saobraćaju (UPS)

Ono što je značajno istaći jeste konstantno povećanje broja eksprespošaljaka pošaljaka, i to čak 3,5 puta i povećanje broja uputnica 1,24 puta u periodu od 2006. do 2014. godine (slika 6).

²⁰Unterberger M. (2016), Razvoj modela pristupa poštanskoj mreži, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad

Slika 6. Broj ekspres pošiljaka u UPS – u

Značajno je istaći, da ukoliko se posmatra prihod od pismonosnih pošiljaka u vremenskom intervalu od 2006-2014, onda je u odnosu na 2006. godinu povećan za 3,55 %, što se može videti na slici 7.

Slika 7. Tok prihoda od pismonosnih pošiljaka

Na slici 8. je prikazan tok prihoda od paketskih i logističkih usluga takođe u vremenskom periodu od 2006. do 2014. pri čemu se vidi konstantni pad do 2011, a zatim blagi porast prihoda od paketskih i logističkih usluga od 2012. do 2014. godine.

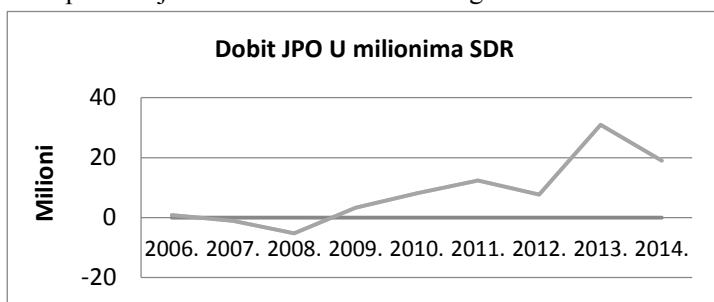
Slika 8. Tok prihoda od paketskih i logističkih usluga

Prihod od finansijskih usluga od 2006. godine pa do 2014. godine beleži znatan rast, koji iznosi 20,86%, a od 2008. do 2013. godine se beleži konstantan rast prihoda od ovih usluga prosečno oko 5% godišnje, da bi 2014. bio zabeležen pad prihoda (slika 9).

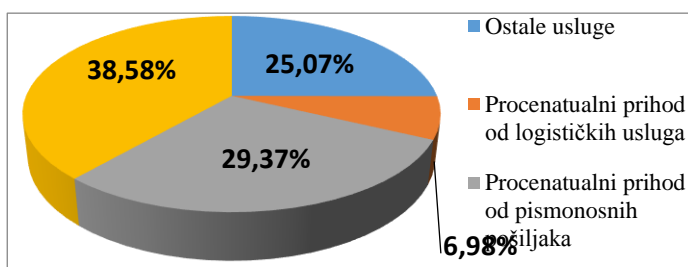
Slika 9. Tok prihoda od finansijskih poštanskih usluga

Ukupna dobit JPO, prikazana je u novčanoj jedinici SDR²¹ (Eng. Special drawing right), što znači pravo specijalnog vučenja, u koju sve zemlje preračunavaju označene vrednosti na pošiljkama u međunarodnom saobraćaju. Na slici 10. je prikazana dobit JPO od 2006. do 2014. godine, pri čemu se jasno vidi povećanje dobiti od 2009. do 2014. godine.

Slika 10. Dobit JPO od 2006. do 2014. god.

Povećanje prihoda je zabeleženo i kod pismonosnih pošiljaka i iznosi 3,55 %. Dakle, za povećanje pismonosnih pošiljaka u obimu za 0,8 % sledi povećanje prihoda od 3,55%. Međutim ukoliko se posmatra struktura prihoda, može se zaključiti da je najveći prihod prisutan od finansijskih usluga pa zatim od pismonosnih (slika 11).

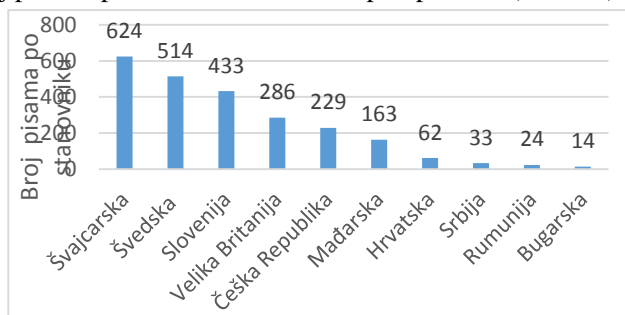
Slika 11. Struktura prihoda JPO u Srbiji u 2014. godini

Parametri kvaliteta se izražavaju teritorijom u km² koju obuhvata jedna pošta, procentom pošiljaka obuhvaćenih dostavom i isporukom kao i brojem pošiljaka po stanovniku na godišnjem nivou. Teritorija koju obuhvata jedna

²¹ <http://www.posta.rs/struktura/lat/o-nama/postanski-recnik.asp>

pošta u Srbiji iznosi prosečno 58,79 km², što je u poređenju sa zemljama u Regionu nešto veća obuhvatnost jedne pošte po km². Tako npr. u Bugarskoj i Sloveniji jedna pošta obuhvata oko 37 km², u Mađarskoj 33 km², dok u Hrvatskoj 51 km². U drugim zemljama, teritorija koju zauzima jedna pošta varira od 18 km² u Švajcarskoj, u Koreji 28 km², do 240 km² u Švedskoj i 415 km² u Rusiji, a u SAD 320 km².

Procenat stanovništva obuhvaćenog dostavom je u poslednjih nekoliko godina bez bitnijih promena i kao parametar kvaliteta ima zadovoljavajuću vrednost od 98,5%²². U poređenju sa drugim evropskim zemljama, u 2014. godini u Švajcarskoj, Švedskoj i Rusiji je 100% stanovništva obuhvaćeno dostavom, dok je u Hrvatskoj oko 78 % obuhvatnost. U ruralnim područja dva puta nedeljno se vrši dostava, što predstavlja mali broj dostava nedeljno u poređenju sa Švajcarskom (6 puta nedeljno), Švedskom (5 puta nedeljno) i Rusijom (3 puta nedeljno). Broj pisama po stanovniku na godišnjem nivou je u blagom porastu u poslednjih nekoliko godina i iznosi u 33,3 pisma (podatak za 2012. godinu, jer baza podataka SPS nije raspolagala podatkom za 2014. godinu). Ukoliko se posmatraju ostale zemlje u okruženju Republike Srbije (Hrvatska, Mađarska, Rumunija, Bugarska), onda je broj pisama po stanovniku daleko ispod proseka (slika 11)²³.

Slika 11. Prosečan broj pisama po stanovniku u evropskim zemljama²¹

2 Poštanski operatori

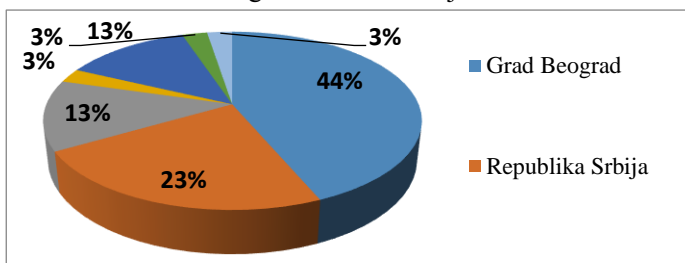
Od svih poštanskih operatora koji poseduju odobrenja za vršenje poštanskih usluga, svega pet poštanskih operatora vrši prenos pošiljaka u unutrašnjem i u međunarodnom poštanskom saobraćaju, a to su: “DHL International”, “Express Courier-UPS”, “Flying Cargo YU- FedEx”, “In Time Express”, “Tim KOP – TNT”. Svi poštanski operatori su registrovani za prijem, preradu prevoz i uručenje ekspres pošiljaka, među kojima su i pomenuti poštanski operatori koji prenos pošiljaka vrše i u međunarodnom poštanskom saobraćaju. Od prikazanih 5 globalnih poštanskih operatora, “Express Courier - UPS” i “Tim KOP – TNT”, i pored toga što poseduju

²²Pravilnik o parametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga i minimalnom kvalitetu u obavljanju UPU (2015);

²³http://pls.upu.int/pls/ap/ssp_report.CreateReport

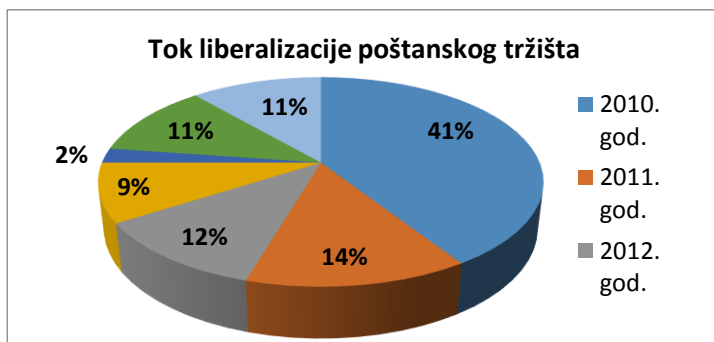
dozvolu za obavljanje ekspres usluga na teritoriji Republike Srbije, trenutno usluge pružaju samo u međunarodnom poštanskom saobraćaju.

Od ukupnog broja operatera koji rade na lokalnom nivou, 44% operatera pruža usluge isključivo na teritoriji grada Beograda, 13% svoje usluge pruža na teritoriji Vojvodine, dok manji deo poštanskih operatera svoje usluge pruža u okolini Niša kao i van granica naše zemlje.

Slika 12. Teritorijalna struktura delovanja poštanskih operatera

Ukoliko se posmatra vreme izdavanja odobrenja za rad, onda se može zaključiti da je većina operatera otpočela sa radom 2010. godine (kada je zvanično i krenula sa radom NRA), čak 54% svih poštanskih operatera su registrovani upravo 2010. godine, 18% je registrovano 2011. godine, 13% je registrovano 2012. i 2013. godine i svega 2% u 2014. godini (slika 13).

Slika 13. Liberalizacija poštanskog tržišta od 2010-2016. godine²⁴

ZAKLJUČAK

Liberalizacija je otpočela 2010. godine, a danas postoji veliki broj poštanskih operatera koji posluju najviše na području grada Beograda (44%), dok svega 23% poštanskih operatera svoje usluge vrše na teritoriji cele zemlje. Samo 13% operatera pruža svoje usluge i van granica Republike Srbije. Međutim, potpuna liberalizacija nije postignuta, još uvek postoji

²⁴ <http://www.rapus.rs/baza-operatera/registar-odobrenja>

monopol na tržištu JP "Pošte Srbija" (rezervisano područje) koje otežava dalji tok same liberalizacije.

Rezultati koji su dobijeni u radu pokazuju da mali broj poštanskih operatera pokriva celokupnu teritoriju ruralnih područja Republike Srbije jer svega 23 % poštanskih operatera svoje usluge vrše na teritoriji cele zemlje. Većina operatera svoje poslovanje usmerava na teritoriju većih gradova, poput Beograda, Novog Sada i Niša, dok samo mali broj operatera vrši prenos pošiljaka van granica Rrepublike Srbije.

Nijedan poštanski operater nije podneo zahtev za obavljanje univerzalne poštanske usluge, svi operateri vrše komercijalne usluge. Ukidanjem rezervisanog područja obezbedila bi se konkurentna jednakost na tržištu poštanskih usluga Republike Srbije, koja bi davala veću mogućnost korisnicima poštanskih usluga da vrše odabir željenog poštanskog operatera za svaku vrstu pošiljke, ali isto tako i stvorili bi se uslovi da i drugi korisnici (pored postojećih privatnih poštanskih operatera) pristupe poštanskoj mreži i obavljaju univerzalnu poštansku uslugu.

Sve navedene konstatacije treba da se uzmu u obzir prilikom definisanje Novog zakona o poštanskim uslugama, koji bi trebalo da ubrza liberalizaciju tržišta i koji će biti ulaznica za otvaranje Pregovaračkog poglavlja 3 i dalje pregovore Republike Srbije sa Evropskom unijom.

LIBERALIZATION OF THE POSTAL MARKET IN THE REPUBLIC OF SERBIA - STATE AND POSSIBILITIES

Professor Dragana Šarac PhD, Marija Unterberger PhD

Abstract: The liberalization of the postal services market in the European Union countries is over. European Parliament and Council Directives on the liberalization of the postal market restrict the postal monopoly and harmonize the obligations of its members towards common universal postal services. The aim of this paper is to examine the existing situation in the postal services market of the Republic of Serbia, to present the current situation of postal market liberalization and to define the possibilities of further development of the market and universal postal service. In order for the Republic of Serbia to open the Negotiating Chapter 3 dedicated to services to the European Union, the basic precondition is the implementation of the Directive 2008, which implies the abolition of the monopoly (reserved area), ie the complete liberalization of the postal services market.

Keywords: postal network, liberalization, postal services, market, universal postal service

LITERATURA

1. Universal postal union, Decisions of the 2012 Doha Congress Final texts of the Acts signed at Doha and of the Decisions other than those amending the Acts, Berne, International Bureau of the Universal Postal Union. 2013.
2. Direktiva Evropskog Parlamenta i Saveta 2008/6/EC
3. Oxera (2007) Funding universal service obligations in the postal sector
4. Zakon o poštanskim uslugama („Službeni glasnik RS” 18/05, 30/10 i 62/14)
5. Direktiva 1997: Direktiva Evropskog Parlamenta i Saveta 1997/67/EC

6. Ožegović S. Kujačić M. (2008) Identifikovanje kritičnih faktora za upravljanje ključnim kupcima u poštanskom saobraćaju, ID simpozijum Symorg, Zlatibor;
7. Strategija razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji za period 2013-2016. godine (2013) Službeni glasnik RS, br.55/05, 71/05-ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-US i 72/12)
8. Pravilnik o metodologiji formiranja cena za univerzalnu poštansku uslugu (2010) Službeni glasnik RS, broj 18/05 i 30/10
9. Kujačić M., Šarac D. Jovanović B., Model održivosti univerzalnog poštanskog servisa, XXVII Simpozijum o novim tehnologijama u poštanskom i telekomunikacionom saobraćaju, Beograd, 2009.
10. Pregled tržišta telekomunikacija i poštanskih usluga u Republici Srbiji u 2014. godini
11. RATEL (2015), Istraživanje modela univerzalne poštanske usluge
12. Pravilnik o prarametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga i minimalnom kvalitetu u obavljanju UPU (2015)
13. Pravilnik o prarametrima kvaliteta za obavljanje poštanskih usluga i minimalnom kvalitetu u obavljanju UPU (2015)
14. Kujačić M., Šarac D. Jovanović B. (2009) Model održivosti univerzalnog poštanskog servisa, XXVII Simpozijum o novim tehnologijama u poštanskom i telekomunikacionom saobraćaju, Beograd.
15. Unterberger M. (2016), Razvoj modela pristupa poštanskoj mreži, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad
Internet adrese:
  16. http://pls.upu.int/pls/ap/ssp_report.CreateReport
  17. <http://www.rapus.rs/baza-operatora/registar-odobrenja>
  18. http://rapus.ratel.rs/download/RAPUS-izvestaj_o_radu_2013.pdf
  19. <http://www.posta.rs/struktura/lat/o-nama/postanski-recnik.asp>